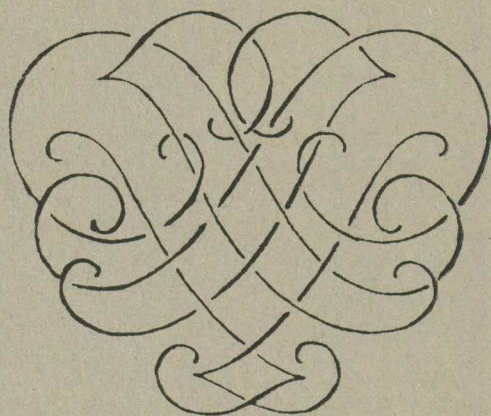

TIDSKRIFT

FÖR
HEMBYGDSVÅRD

Utgiven av

Samsundet för Hembygdsvärd

REDAKTÖR: FRITJOF HAZELIUS

ÅRGÅNG 12 FEMTE HÅFTET

1 9 3 1

K

VÅRA ANDLIGA FORNMINNEN

INLEDNING TILL ETT FÖREDRAG »SAGA OCH SÄGEN I VÄSTERGÖTLAND» VID SAMFUNDETS FÖR
HEMBYGDSVÅRD ÅRSMÖTE I SKARA DEN 17. JULI 1931

Av Docent Johan Götlind, Uppsala

NÄR man talar om fornminnen, tänker man vanligen på yttre föremål från en gången kultur, föremål av sten eller metall, av trä eller tråd eller överhuvudtaget något, som man kan ta på med sin hand eller se på med sitt öga eller väga på en våg eller lägga på en hylla i ett museum. Dessa yttre fornminnen ha ju, som vi veta, märkliga saker att berätta oss från en gången tid, ibland så avlägsen, att ingen skriven historia når så långt tillbaka.

Men det finns även fornminnen av ett annat slag, som man ofta inte kommer att tänka på så lätt, därför att de inte kunna göras till museiföremål. Jag menar de fornminnen, som äro av andlig natur, våra sagor och sägner, våra gåtor och ordspråk, våra folkvisor och danser och inte minst vårt gamla folkmål, vårt språk sedan många tusen år tillbaka. Dessa fornminnen gå ibland så långt tillbaka i tiden, att de redan voro gamla, när den förste västgöten högg till den första stenyxan. Med andra ord: många av dessa andliga fornminnen hade de första invandrarna i Västergötland med sig, när de drogo in i landskapet utefter sjöar och vattendrag många tusen år före Kristi födelse.

I fråga om våra förfäders materiella kultur veta vi nu en hel del, tack vare den arkeologiska forskningen och etnologiens stora landvinningar de senaste årtiondena. Vi veta, hurdana vapen man hade från stenåldern fram till våra dagar, vilka redskap våra förfäder använde, vi veta också något om deras bostäder och vad de levde av. Vi veta även — främst tack vare fyndet från Gerumsberget i Västergötland — att för omkring 3000 år sedan vävde man kläder med kypertteknik och gåsögon, en teknik som ännu i dag är vanlig i landskapet. Ja, vi veta hur själva stjärnhimmeln såg ut för 6000 år sen, då under en senvinternatt vintergatan låg som ett brett, ljust band längs horisonten, ett

vackert skådespel inte minst här i Västergötland, där vi ha en så stor himmel och en så vid horisont.

Men — vad tänkte och kände dessa människor, som gingo till vila under denna stjärnhimmel? Vad veta vi om det? Eller kan man överhuvudtaget veta något om det? Från så avlägsna tider finnas ju inga skriftliga dokument, som skulle kunna lämna oss upplysning därom.

Vi ha verkligen en liten möjlighet att tränga in i deras tanke- och känslvärld. En liten strimma av ljus faller till och med över stenåldersfolkets andliga värld. Denna strimma — nu i slocknande — är den muntliga traditionen, våra folkminnen. Så trofast kan vår allmoges tradition vara, då den är som bäst.

Hur man funnit detta, att denna tradition sträcker sig så långt tillbaka, kan jag här inte gå närmare in på. Jag vill bara nämna, att t. ex. vissa folksagor bevarat så primitiva tankegångar, att man återfunnit fullkomliga motsvarigheter bland jordens vilda folk i vår tid.

Dessa andliga fornminnen se ofta mycket anspråkslösa ut, och mången kan tycka, att deras värde är skäligen ringa. Men när vi kommit underfund med, att dessa fornminnen äro levande historia och ibland bevara rester av en kultur, som ligger långt före all skriven historia, ja, då börja vi kanske förstå, att dessa andliga fornminnen inte äro att förakta utan böra tillvaratagas och vårdas som verkliga skatter, som dyrbara dokument.

Vi befinna oss mitt uppe i en våldsam brytningstid, där den s. k. maskinkulturen sopar undan allt gammalt, gott som dåligt. Vi ska inte klaga över denna nya kultur. Den är nog i stort sett ett gott. Men vi ska se till, att denna nya kultur håller sig inom de gamla riktlinjerna, att kulturen håller sig inom de gamla strömfårorna, om jag så får säga. Annars komma vi en dag att stå alldeles rotlösa i tillvaron. Det är därför, som det är så viktigt att lära känna våra förfäders levnadssätt, levnadsvanor och levnadsviisdom. Det gäller att rädda oss över »andligen helskinnade» — om uttrycket tillåtes mig — till den nya kulturen, som växer fram, ja stormar fram, från den gamla, som oåterkalleligt går i graven.

MALMÖHUS LÄNS HEMSLÖJDSFÖRENING

UTSTÄLLNING & FÖRSÄLJNING

MALMÖ   **HÄLSINGBORG**   **LUND**
Gust. Ad. Torg 45.   *Stortorget.*   *Clemenstorget.*
Tel. 2616. 5388.   *Tel. 72.*   *Tel. 3072.*

KONSTVÄVNADER, MÖBELTYGER, GARDINER, MATTOR,
KOSTYM- & KLÄDNINGSTYGER, HÅLSÖM & SPETSAR,
MÖBLER, SMIDE I JÄRN, MÄSSING & KOPPAR,
LERGODS, KORGAR, TRÄSAKER M. M.

INNEHÅLL:

JOHAN GÖTLIND: Våra andliga fornminnen	117
MÅRTEN STENBERGER: Hälsinglands fornminnessällskap och dess verksamhet	119
LITTERATUR	128
MEDDELANDEN	130

Författarna äro själva ansvariga för innehållet i sina uppsatser.

TIDSKRIFT FÖR HEMBYGDSVÅRD utgives i 6 i regel illustrerade häften årligen, utgörande sammanlagt 25 till 30 ark i kvartformat (med 8 sidor i arket). Priset per årgång är 8 kronor. Prenumeration kan ske på posten, i bokhandeln eller hos expeditionen av *Tidskrift för hembygdsvård, Grönegatan 14, Lund.*